

MOTŠWELETŠI / NGWADIŠO YA MOLEMI

— HLAKOLA 2021 —

agriculture, land reform
& rural development

Department:
Agriculture, Land Reform and Rural Development
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

DITENG

KHUTSOFATŠO	1
1. MATSENO.....	3
2. MAIKEMIŠETŠO LE KGOBOKETŠO YA MOTŠO	3
3. MAIKEMIŠETŠO A MOTŠWELETŠI/ NGWADIŠO YA MOLEMI	4
4. TEKANYO LE AKARETŠO	4
5. DINTLHA TŠA DATA	4
6. MOHLA WA GO BALA	5
7. BOBOTEGI BJA DATA	5
8. TŠHIRELETŠO YA TSHEDIMOŠO	5
9. DIKUTOLLO TŠA BOHLOKWA.....	6
<i>Tafola ya A: Nomoro/pesente ya balemi bao ba ngwadišitšego ka bong le profense</i>	<i>6</i>
<i>Seswantšho sa 2: Magoro a molemi.....</i>	<i>8</i>
<i>Seswantšho sa 3: Kabo ya dibjadi ka profense</i>	<i>9</i>
<i>Seswantšho sa 4: Legoro la nywaga</i>	<i>10</i>
10. DITAFOLA.....	11
<i>Tafola ya 1: Bong bja molemi ka profense.....</i>	<i>11</i>
<i>Tafola ya 2: Mehuta ya temo ka profense.....</i>	<i>12</i>
<i>Tafola ya 3: Sehlopha sa nywaga sa molemi ka profense</i>	<i>13</i>
<i>Tafola ya 5:Legoro la molemi ka profense.....</i>	<i>15</i>
<i>Tafola ya 6: Balemi bao ba šomago polaseng nako e tletšego/nakwana ka profense.....</i>	<i>16</i>
<i>Tafola ya 7: Mehuta ya beng ba polase ka profense.....</i>	<i>17</i>
<i>Tafola ya 9:Kanale ya go bapatša yeo e šomišago ke molemi.....</i>	<i>19</i>
<i>Tafolo ya 10: Tšhomo ya go kaonafatšo ya dilengwa yeo e phethilwego ke molemi ka profense.....</i>	<i>20</i>

Tafola ya 11: Mehuta ya katološo, thekinolotši le keletšo ya ditirelo yeo e hwetšwago ke profense 21

TLOTLONTŠU 22

KHUTSOFATŠO

AAMP	:	Temo le Thulaganyo ya go Kaonafatša Dilengwa
APAP	:	Pholisi ya Ditokišetšo tša Megato ya Temo
CASP	:	Lenaneo le Feletšego la go Thega Temo
CRDP	:	Lenaneo le Feletšego la go Tlhabolla Metseselegae
DALRRD	:	Lefapha la Temo, Kabo Lefsa ya Naga le Tlhabollo ya Metseselegae
DWS	:	Kgoro ya Meetse le Kelatšhila
EXCO	:	Komiti ya Balegotlaphetiši
FAO	:	Mekgatlo ya Ditšhaba tše Kopanego wa Dijo le tša Temo
FSAR	:	Tšhireletšo ya Dijo le Phetogo ya Temo
GDP	:	Sehlagišo se segolo sa naga
LRAD	:	Kabo e Mpsa ya Mobu ya Tlhabollo ya Temo
M&E	:	Tlhokomelo le Tlhahlobo
MAFISA	:	Temo e Nyenyane ya Mekgatlo ya Tšhelete ya Afrika Borwa
MANCO	:	Baloadi ba Komiti ya DALRRD
MTSF	:	Mellwane ya leano la Nako ya Bogareng
NAMC	:	Lekgotla la Naga la Thekišo ya tša Temo
NDP	:	Leano la go Tlhabolla Naga
NPCPDS	:	Pholisi ya Naga ye Tletšego ya go Thekga Tšwelopele ya Mohlagiši
PLAS	:	Leano la go Thopa naga la Mahlahla
PRN	:	Nomoro ya Mohlagiši ya Ngwadišo

R&D : Phatiišišo le Tlhabologo
RSA : Republic of South Africa Repabliki ya Afrika Borwa
SARS : Tirelo ya Motšhelo ya Afrika Borwa
SLAG : Bodulo le Mphiwafela ya go Thopa ga Naga
SMS : Tirelo ya Molaetša wo Kopana
SOP : Tshepedišo ya Megato ya ka Mehla
SPLAG : Thero ya Bodulo le Mphiwafela ya Kabo ya Naga
Stats SA : Dipalopalo tša Afrika Borwa

1. MATSENO

Go tloga mathomong a temokrasi ka 1994, tšwelopele le matlafatšo ya balemi ba banyenane e fetogile morero wo mogolo wa mmušo wa Afrika-Borwa. Ka mokgwa wo, mehutahuta ya mananeo le dipholisi di ile tša tsebišwa go tšwetša pele tlhabollo ya lekala la temo. Go feta moo, maikemišetšo a mananeo a a mehutahuta e be e le go kaonefatša ditirelo tša go thekga tokišetšo, go godiša le go nolofatša tšwelopele ya temo yeo e ipiletšago bajalefa ba naga le mananeo a phego ya temo, mohlala; (*Lenaneo la Mohlakanelwa la go Thekga Temo*) Comprehensive Agricultural Support Programme (CASP), Ilima/Letsema, LandCare, bj. bj.

Go sa šetšwe mananeo a ka moka, mmušo o be o se na datapeisi ye e feleletšego ya balemi ba banyenyane ka gare ga naga. Ka gona go be go le bohlokwa gore projeke ye e ngwadišitšwego ke mohlagiši/molemi e dirwe ka bokaone ka go rulaganyetša le go tlhabolla pholisi. (*Dijo le tša Temo*) The Food and Agriculture Organization (FAO), ka (*Lenaneo la Lefase la Palo ya Batho ba Temo*) World Programme for the Census of Agriculture, e hlohletša dinaga go dira dipalo tša temo le go boloka tshepedišo ya temo.

Kgoro ya Temo, Kabo Lefsa ya Naga le Tlhabollo ya Metseselegae (DALRRD) ka gona, ya thoma tiragalo ya go tšweletša lelokelong la maina la go akaretšang setšhaba sa bahlagiši/balemi, ka tsepamišo ye kgethegilego go bahlagiši/balemi ba banyenyane ka nageng, e lego (*Ngwadišo ya Mohlagiši/Molemi*) Producer/Farmer Register (PFR). Boitlwaetšo bjo bo tšwa go dipalopalo tša kgale tša bahlagiši/balemi tšeo di sa nepagalago goba tšeo di tlhalositšwego gampe nageng ka moka.

2. MAIKEMIŠETŠO LE KGOBOKETŠO YA MOTŠO

Phatlalatšo ye e newa ka go lekanyetša mabapi le PFR, 2021. Maikemišetšo a nyakišišo ye ke go nea lefelo, tekatekano ya palo, tšweletšo, thwalo ya mošomo le dintlha tše di amanago bakeng sa balemi ba banyenyane mo Afrika Borwa.

3. MAIKEMIŠETŠO A MOTŠWELETŠI/ NGWADIŠO YA MOLEMI

Maikemišetšo a PFR ke a a latelago:

- Go ba le motheo mo e lego gore lekala la temo (balemi) le ka lekantšha tiragatšo;
- Go hlagolela dišupo ka go dumelelana le (*Foreime ya Leano la Nako e Magareng*) Medium Term Strategic Framework(MTSF) le (*Leano la go Tlhabolla Setšhaba*) National Development Plan (NPD), gare ga dilo tše dingwe, go thuša go hlatha tšwelopele go fihlelela sephethong sa mmušo;
- Go thuša go tsopola balemi ba banyenyane ka nepo go ya ka melao ya kabo ya dinaga le mediro ya temo;
- Go hloma tšhupetšo ya foreime ye e lego nakong bakeng sa go hlahla lekala la temo la dinyakišišo mo nageng;
- Go kgontšha go latediša tutuetšo yeo e thekgilego tša temo go ba ba holwago le go hlagolela maano;
- Go kgontšha poledišano e kaone le bahlagiši go fenya ditlhohlo tšeo di sepedišanago le tšweletšo ya temo; le
- Go ikarabela bakeng la bao ba holwago ka temo bao ba nago le tokelo ya ditirelo tša thekgo.

4. TEKANYO LE AKARETŠO

Ngwadišo ye e akaretša balemi/bahlagiši ba banyenyane bao e kgonago go ba fihlelela nageng ka bophara. Go bohlokwa go tseba gore le ge maiteko ka moka a dirilwe go ngwadiša batšweletši/balemi ba banyenyane ka moka, ga se ka moka bao ba fihleletšwego ka karolong ya go ngwadiša. Go fihla bokgoleng bjo itšego, data e tla akaretša lelapa, bao ba iphedišago, sekala sa magareng le kgwebo ya temo yeo e theilwego go ya ka mediro ya temo yeo e latelago:

- Go lema dibjalo le mošomo wa tša temo;
- Tšweletšo ya diruiwa;
- Motswako wa tša ka godimo (temo yeo e tswakilego)

5. DINTLHA TŠA DATA

Go ile gwa kgoboketšwa magoro ao a latelago a dintha: tekano ya dipalopalo, polaseng, mašemo, tsela yeo mešomo ya temo e šomago ka gona, thwalo ya mešomo, tshedimošo ka kakaretšo, tirišo ya naga, dibjalo tša mašemong, go lema merogo, dienywa le matšoba, diphoofolo, letseno le mananekgoparara ao a hwetšagalago.

6. MOHLA WA GO BALA

Kgoboketšo ya data ya tšhemo e thomile ka Lewedi 2019 gomme e be e rulagantše gore e phethwe mafelelong a 2020 Hlakola. Lege go le bjalo, ka lebaka la notlelelo ya COVID-19, letšatši la phethagatšo le ile la šuthišetšwa bofelelelong bja Lewedi 2020.

7. BOBOTEGI BJA DATA

Tše di latelago ke tše dingwe tša methopo ye e ka ba gona ya dipošo tše e sego tša mohlala: tlhaloso ye fošagetšego le magoro; polelwana ya dipotšišo; go se arabe; tshepedišo le tekanyetšo. Go ile gwa dirwa boiteko bjohle go fokotša dipošo tše e sego tša mohlala ka go tlhama mananeopotšišo ka kelohloko. Go ba leka ka mohlala wa go arabela. Go rulaganya data yeo e begilwego le go hlongwa ga tshepedišo yeo e šomago ka bokgoni. Dipošo tše e sego tša mohlala di direga ka tsela tše pedi e lego mohlala wa dinyakišišo le go balwa ga batho.

Projeke ye e be e le ya pele ya mohuta wo mo repabliking, ka lebaka leo, ga ya kgona go efoga mathatana ao a tshepedišanago gammogo le bogolo bja projeke. Projeke ye e be e na le tekanyo ya bophelo, e be e loketšwe ke go thoma ka nako e itšego gomme e fele ka nako e itšego. Ka baka leo, ga se balemi bohle bao ba ile ba fihlelelwa. Go feta moo, bašomi ba katološo ba be ba šoma bjalo ka babadi mola ka nako e swanago ba lebišitše tlhokomelo go dintlha tše kgolo tša mafelo letšatši le lengwe le le lengwe.

8. TŠHIRELETŠO YA TSHEDIMOŠO

Mananeopotšišo ao a feletšego a tla šala a šireleditše tshedimošo ya kgwebo ya motšweletši e ka se utollwe go motho o mongwe goba ya šomišwa gampe go kwanantšha ka tsela le ge e le efe goba efe. Dipoelo di newa fela ka tsela ya go ikgobokeletša. Tshedimošo ya molemi e tla dula e šireleditšwe ka dikarolong tšohle, e lego kgoboketšo ya data, tshepedišo le go boloka tshedimošo go ya ka “Protection of Personal Information” (PoPI) Act, 2013 (Act No. 4 of 2013). Tshedimošo ye e tla šoma fela ka morero wa tše e reretšwego tšona, seo ka go hlongwa ga PFR.

9. DIKUTOLLO TŠA BOHLOKWA

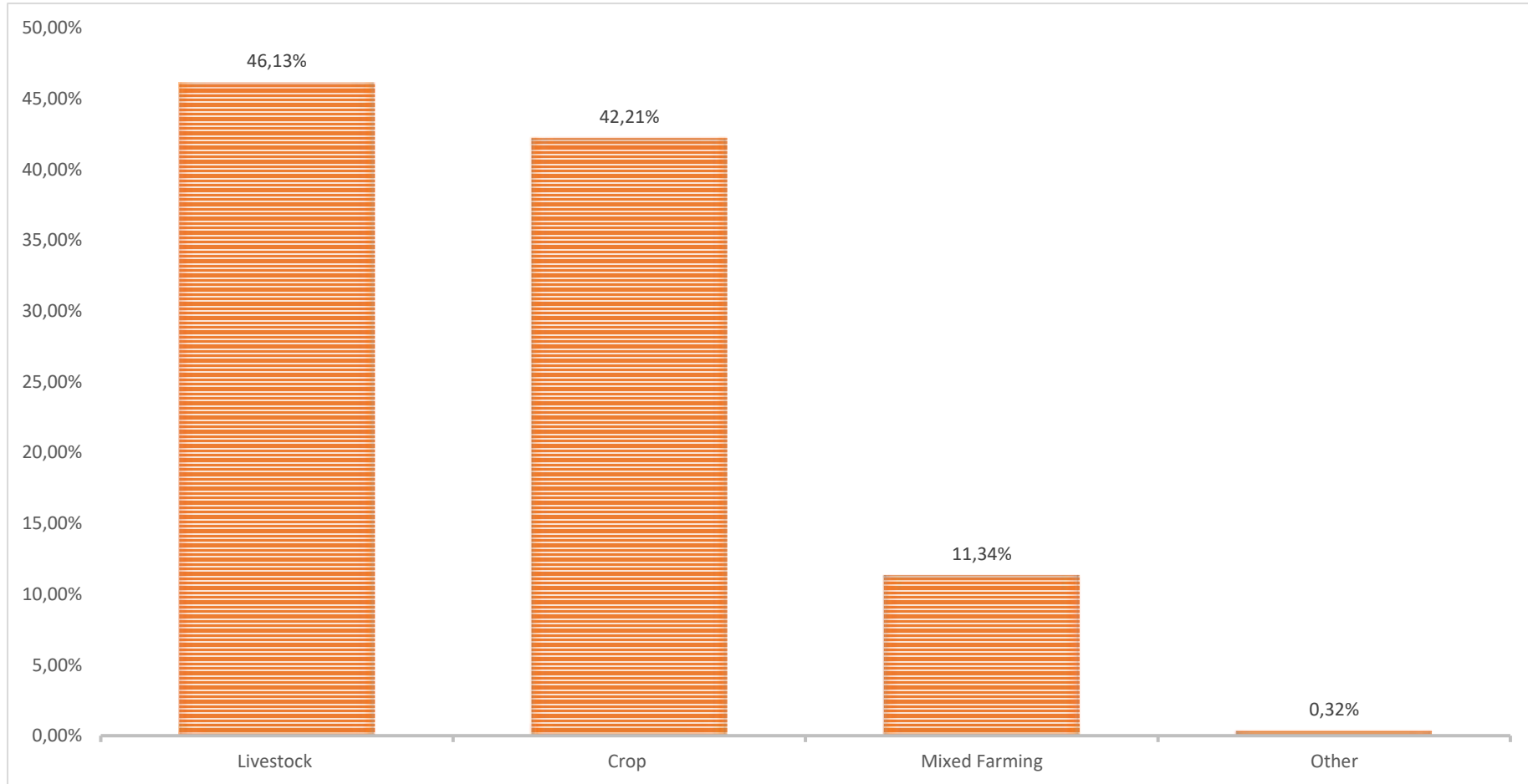
Tafola ya A: Nomoro/pesente ya balemi bao ba ngwadišitšego ka bong le profense

Profense	Bong				Palomoka	Moneelo wa Profense
	Basadi		Banna			
	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo
Eastern Cape	7 642	37,0	13 022	63,0	20 664	21,6
Free State	1 352	22,0	4 792	78,0	6 144	6,4
Gauteng	3 427	59,4	2 339	40,6	5 766	6,0
KwaZulu-Natal	8 754	46,9	9 909	53,1	18 663	19,5
Limpopo	5 597	44,8	6 885	55,2	12 482	13,1
Mpumalanga	7 491	52,0	6 920	48,0	14 411	15,1
North West	1 532	23,2	5 065	76,8	6 597	6,9
Northern Cape	1 166	20,1	4 637	79,9	5 803	6,1
Western Cape	1 090	21,9	3 881	78,1	4 971	5,2
Palomoka	38 051	39,8	57 450	60,2	95 501	100,0

Ka 2020, palomoka ya balemi bao ba ngwadišitšego e be e le 95 501, mo e lego gore 38 051 (39,8%) e be e le basadi gomme 57 450 (60,2%) e le banna. Godimo ga diprofense ka moka, ke tše pedi fela tšeo di be di na le basadi ba bantši go feta banna, e lego Gauteng le Mpumalanga. Diprofense tšeo di na le nomoro yeo e phagamego ka go palo ya balemi bao ba ngwadišitšego e be e le ba Eastern Cape (20 664 or 21,6%), ya latelwa ke KwaZulu-Natal (18 663 or 19,5%), Mpumalanga (14 411 or 15,1%) le Limpopo (12 482 or 13,1%).

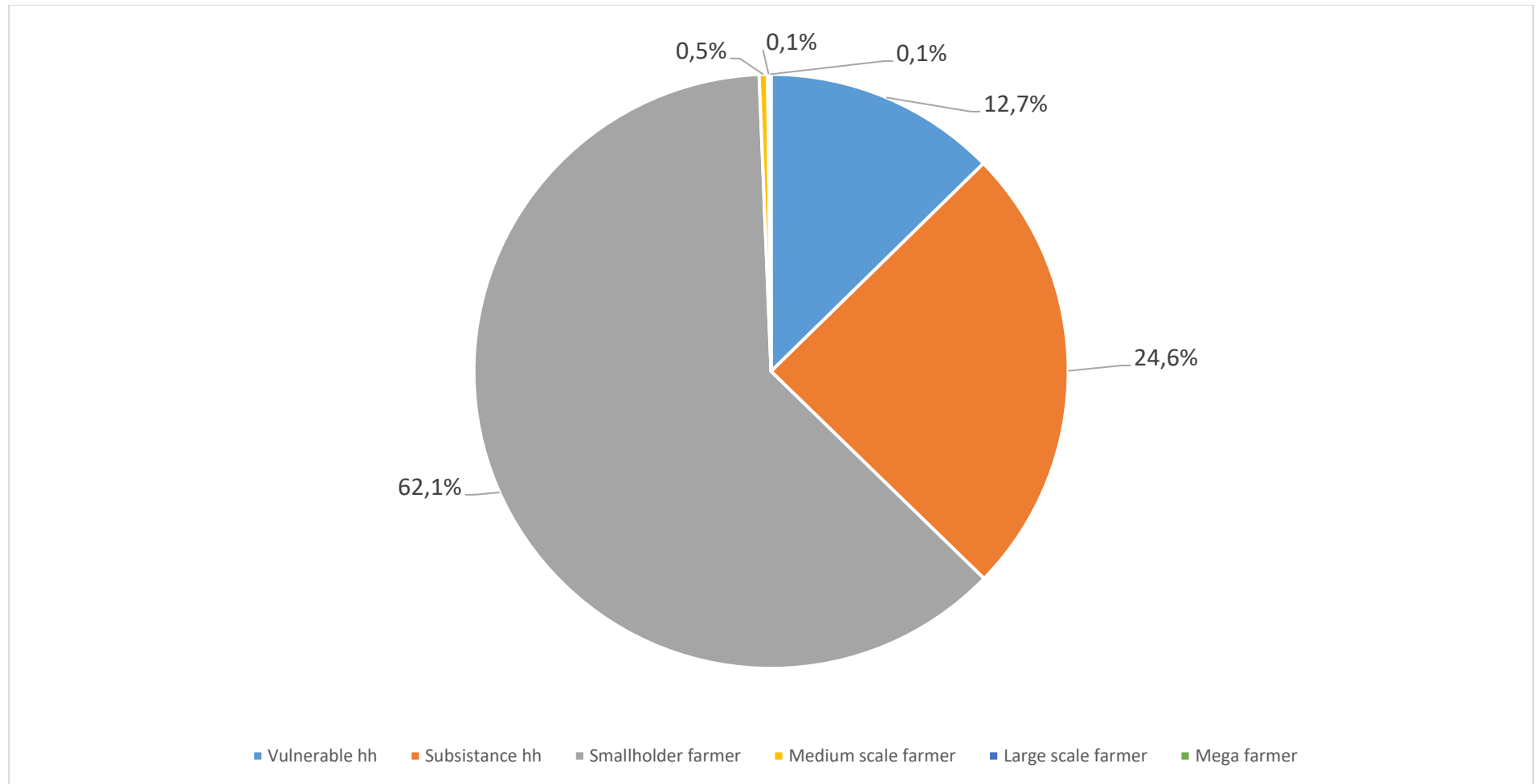
Seswantšho sa 1: Mehuta ya temo ka profense

Mphatlo wo mogolo wa balemi ba go ngwadišwa e be e le balemi ba temothuo (46,1%), ya latelwa ke tšweletšo ya dibjalo (42,2%) le temo e tswakilwego (11,3%).

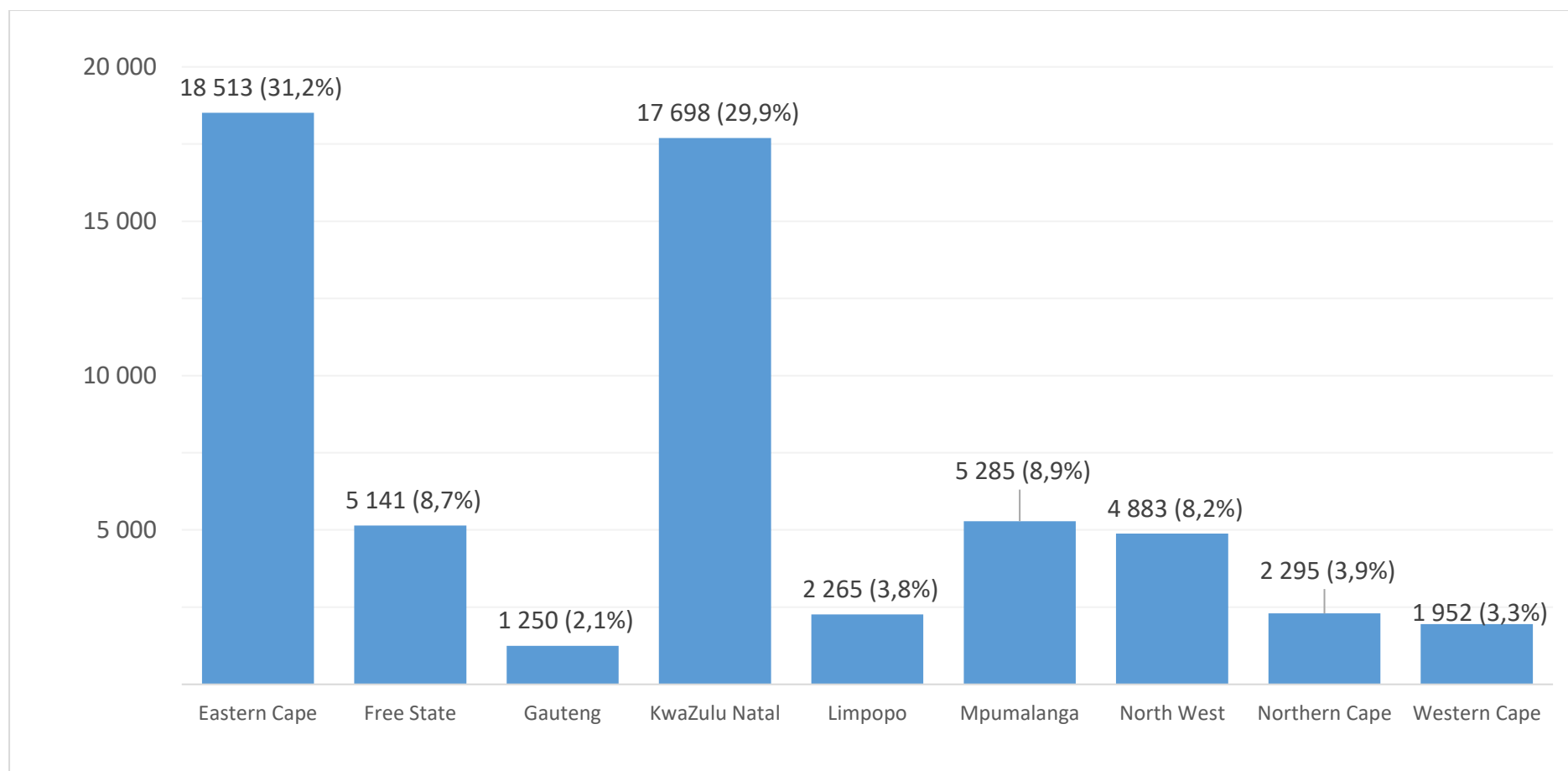
Seswantšho sa 2: Magoro a molemi

Go palomoka ya balemi bao ba ngwadišitšego, moneelo wo mogolo wa go fetiša o tšwa go balemi ba banyenyane (62,1%), ya latelwa ke go iphediša ka lapeng (24,6%) le malapa ao a hlaselegago gabonolo (12,7%).

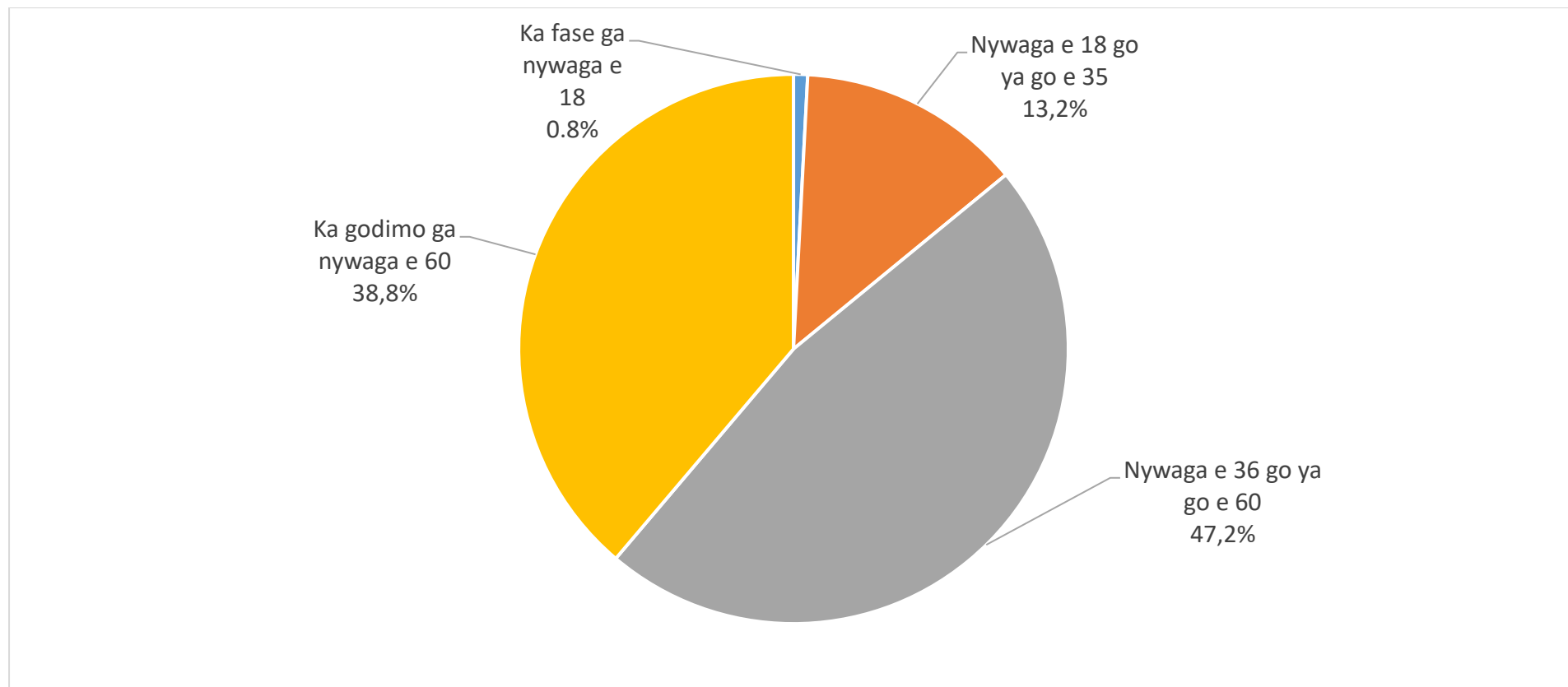
Seswantšho sa 3: Kabo ya dibjadi ka profense

Mphatlo wo mogolo wa balemi ba banyenyane o hwetšagala lefelong la Eastern Cape (18 513 or 31,2%), ya latelwa ke la KwaZulu-Natal (17 698 goba 29,9%).

Seswantšho sa 4: Legoro la nywaga

Bontši bja balemi bao ba ngwadišitšwego ba legorong la nywaga e 36 go ya go e 60 (47,2%), ya latelwa ke ya nywaga ya ka godimo e 60 (38,8%). Bafsa (18 go ya go nywaga e 35) ba bopa 13,2% ya balemi bao ba ngwadišitšego.

10. DITAFOLA

Tafola ya 1: Bong bja molemi ka profense

Profense	Bong				Palomoka
	Basadi		Banna		
	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo	Nomoro
Eastern Cape	7 642	37,0	13 022	63,0	20 664
Free State	1 352	22,0	4 792	78,0	6 144
Gauteng	3 427	59,4	2 339	40,6	5 766
KwaZulu-Natal	8 754	46,9	9 909	53,1	18 663
Limpopo	5 597	44,8	6 885	55,2	12 482
Mpumalanga	7 491	52,0	6 920	48,0	14 411
North West	1 532	23,2	5 065	76,8	6 597
Northern Cape	1 166	20,1	4 637	79,9	5 803
Western Cape	1 090	21,9	3 881	78,1	4 971
Palomoka	38 051	39,8	57 450	60,2	95 501

Tafola ya 2: Mehuta ya temo ka profense

Profense	Dibjalo		Diruiwa		Motswako wa temo		Tše dingwe		Palomoka
	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo	Nomoro
Eastern Cape	2 049	9,9	13 864	67,1	4 750	23,0	1	0,0	20 664
Free State	142	2,3	5 919	96,3	81	1,3	2	0,0	6 144
Gauteng	5 668	98,3	68	1,2	15	0,3	15	0,3	5 766
KwaZulu-Natal	15 635	83,8	2 133	11,4	889	4,8	6	0,0	18 663
Limpopo	5 678	45,5	4 578	36,7	2 194	17,6	32	0,3	12 482
Mpumalanga	9 179	63,7	3 443	23,9	1 773	12,3	16	0,1	14 411
North West	1 096	16,6	5 078	77,0	384	5,8	39	0,6	6 597
Northern Cape	97	1,7	5 679	97,9	24	0,4	3	0,1	5 803
Western Cape	765	15,4	3 295	66,3	717	14,4	194	3,9	4 971
Palomoka	40 309	42,2	44 057	46,1	10 827	11,3	308	0,3	95 501

Tafola ya 3: Sehlopha sa nywaga sa molemi ka profense

Profense	Sehlopha sa nywaga								Palomoka
	Ka fase ga nywaga e 18		Nywaga e 18 go ya go e 35		Nywaga e 36 go ya go e 60		Ka godimo ga nywaga e 60		
	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo	Nomoro	% Moneelo	
Eastern Cape	71	0,3	1 788	8,7	9 525	46,1	9 280	44,9	20 664
Free State	0	0,0	430	7,0	2 966	48,3	2 748	44,7	6 144
Gauteng	1	0,0	823	14,3	3 183	55,2	1 759	30,5	5 766
KwaZulu-Natal	676	3,6	5 474	29,3	8 811	47,2	3 702	19,8	18 663
Limpopo	18	0,1	811	6,5	4 885	39,1	6 768	54,2	12 482
Mpumalanga	0	0,0	1 807	12,5	6 363	44,2	6 241	43,3	14 411
North West	4	0,1	443	6,7	3 106	47,1	3 044	46,1	6 597
Northern Cape	16	0,3	495	8,5	3 115	53,7	2 177	37,5	5 803
Western Cape	4	0,1	569	11,4	3 057	61,5	1 341	27,0	4 971
Palomoka	790	0,8	12 640	13,2	45 011	47,1	37 060	38,8	95 501

Tafola ya 4: Sehlopha sa baagi sa balemi ka profense

Profense	Sehlopha sa baagi				Palomoka
	Moafrika	Bammala	Mo-India	Babašweu	
	Nomoro				
Eastern Cape	20 490	134	5	35	20 664
Free State	5 949	133	6	56	6 144
Gauteng	5 621	89	22	34	5 766
KwaZulu-Natal	18 422	26	201	14	18 663
Limpopo	12 430	14	6	32	12 482
Mpumalanga	14 379	15	4	13	14 411
North West	6 551	35	5	6	6 597
Northern Cape	4 600	1 194	1	8	5 803
Western Cape	1 533	3 179	28	231	4 971
Palomoka	89 975	4 819	278	429	95 501

Tafola ya 5: Legoro la molemi ka profense

Profense	Lelapa le hlaselegago gabonolo	Lelapa la go iphediša	Molemi yo monyenyane	Molemi wa tekanyo ya magareng	Molemi yo mogolo	Molemi wa diruiwa tše dintši	Palomoka
	Nomoro						
Eastern Cape	301	1 824	18 513	25	1	–	20 664
Free State	203	751	5 141	45	–	4	6 144
Gauteng	3 271	1 192	1 250	52	–	1	5 766
KwaZulu-Natal	158	784	17 698	23	–	–	18 663
Limpopo	5 329	4 824	2 265	46	17	1	12 482
Mpumalanga	1 064	8 010	5 285	35	15	2	14 411
North West	255	1 367	4 883	36	27	29	6 597
Northern Cape	946	2 517	2 295	19	13	13	5 803
Western Cape	568	2 243	1 952	153	38	17	4 971
Palomoka	12 095	23 512	59 282	434	111	67	95 501

Tafola ya 6: Balemi bao ba šomago polaseng nako e tletšego/nakwana ka profense

Profense	Ditshepedišo		Palomoka
	Nako e tletšego	Nakwana	
	Nomoro		
Eastern Cape	20 034	630	20 664
Free State	5 057	1 087	6 144
Gauteng	3 892	1 874	5 766
KwaZulu-Natal	16 926	1 737	18 663
Limpopo	11 193	1 289	12 482
Mpumalanga	12 978	1 433	14 411
North West	6 194	403	6 597
Northern Cape	4 564	1 239	5 803
Western Cape	3 805	1 166	4 971
Palomoka	84 643	10 858	95 501

Tafola ya 7: Mehuta ya beng ba polase ka profense

Profense	Setšhaba/ nageng ya moloko	Khamphani	Lelapa	Mmušo	Poraebete	Tše dingwe	Palomoka
	Nomoro						
Eastern Cape	16 796	48	2 184	766	850	20	20 664
Free State	4 228	–	–	1 401	467	48	6 144
Gauteng	492	62	1 719	1 234	2 256	3	5 766
KwaZulu-Natal	16 237	56	1 246	331	793	–	18 663
Limpopo	11 219	42	–	282	749	190	12 482
Mpumalanga	8 931	29	302	683	1 955	2 511	14 411
North West	5 798	12	2	354	228	203	6 597
Northern Cape	5 315	10	–	163	197	118	5 803
Western Cape	1 793	113	–	1 169	1 160	736	4 971
Palomoka	70 809	372	5 453	6 383	8 655	3 829	95 501

Tafola ya 8: Polaseng/go thopa ga naga ka profense

Profense	Tumello ya go dula	Kabo ye mpsha	Tsošološo	Mošomo	Thwalwa	Leabela	Poraebete	Tše dingwe	Palomoka
	Nomoro								
Eastern Cape	17 257	590	122	375	176	1 052	736	356	20 664
Free State	2 850	827	81	33	1 404	158	351	440	6 144
Gauteng	1 496	207	50	34	164	176	3 110	529	5 766
KwaZulu-Natal	15 497	409	249	231	214	1 104	723	236	18 663
Limpopo	9 944	120	125	42	322	414	687	828	12 482
Mpumalanga	11 180	795	298	379	319	886	1	553	14 411
North West	5 387	112	91	36	380	276	21	294	6 597
Northern Cape	4 471	249	230	14	514	162	–	163	5 803
Western Cape	1 407	115	48	52	1 505	295	–	1 549	4 971
Palomoka	69 489	3 424	1 294	1 196	4 998	4 523	5 629	4 948	95 501

Tafola ya 9: Kanale ya go bapatša yeo e šomišago ke molemi

Profense	Dikanale tša semmušo tša papatšo	Dikanale tšeo di se go semmušong tša papatšo	Palomoka
	Nomoro		
Eastern Cape	173	20 491	20 664
Free State	366	5 778	6 144
Gauteng	71	5 695	5 766
KwaZulu-Natal	11 650	7 013	18 663
Limpopo	861	11 621	12 482
Mpumalanga	740	13 671	14 411
North West	1 921	4 676	6 597
Northern Cape	1 771	4 032	5 803
Western Cape	855	4 116	4 971
Palomoka	18 408	77 093	95 501

Tafolo ya 10: Tšhomo ya go kaonafatšo ya dilengwa yeo e phethilwego ke molemi ka profense

Profense	Ga se ga ba le mediro yeo e kaonafatšogo dilengwa	Mediro ya go kaonafatša dilengwa	Palomoka
	Nomoro		
Eastern Cape	16 982	3 682	20 664
Free State	15	6 129	6 144
Gauteng	5 519	247	5 766
KwaZulu-Natal	17 186	1 477	18 663
Limpopo	9 576	2 906	12 482
Mpumalanga	13 924	487	14 411
North West	6 564	33	6 597
Northern Cape	5 703	100	5 803
Western Cape	4 092	879	4 971
Palomoka	79 561	15 940	95 501

Tafola ya 11: Mehuta ya katološo, thekinolotši le keletšo ya ditirelo yeo e hwetšwago ke profense

Profense	Ditirelo tša katološo		Ditirelo tša ngaka ya diphoofole		Tshedimošo ya ditemošo tša kapejana		Agricultural economic information		Tlwaetšo	
	Ga se ya amogelwa	E amogetšwe	Ga se ya amogelwa	E amogetšwe	Ga se ya amogelwa	E amogetšwe	Ga se ya amogelwa	E amogetšwe	Ga se ya amogelwa	E amogetšwe
	% Moneelo									
Eastern Cape	0,8	99,2	99,2	0,8	42,9	57,1	45,1	54,9	7,0	93,0
Free State	7,1	92,9	15,5	84,5	31,9	68,1	38,7	61,3	33,0	67,0
Gauteng	30,8	69,2	98,8	1,2	72,7	27,3	76,6	23,4	44,3	55,7
KwaZulu-Natal	0,4	99,6	100,0	0,0	29,6	70,4	31,6	68,4	1,9	98,1
Limpopo	1,7	98,3	18,6	81,4	37,2	62,8	44,7	55,3	43,7	56,3
Mpumalanga	0,1	99,9	58,3	41,7	43,8	56,2	56,4	43,6	24,8	75,2
North West	15,6	84,4	38,5	61,5	34,5	65,5	75,5	24,5	44,4	55,6
Northern Cape	10,8	89,2	30,5	69,5	58,1	41,9	69,0	31,0	33,0	67,0
Western Cape	31,0	69,0	43,6	56,4	58,4	41,6	65,7	34,3	56,4	43,6
Palomoka	6,1	93,9	66,0	34,0	41,9	58,1	50,2	49,8	24,1	75,9

TLOTLONTŠU

Feme: Mokgatlo wa molao goba tlhakantšho ya dihlopha tša molao tša go akaretša le go laola ka go lebantšha ditiragatšo ka moka tše di nyakegago go phethagatša mediro ya tšweletšo.

Didirišwa tša go bala: Didirišwa tšeo di šomišitšwego go kgoboketša data e be e le SmartPen, Hybrid System le eFarmer Portal mo go be go na le dipoledišano tša balemi ka bobona.

Molemi: Motho ka bomong, tirišano, tirišano ya kgauswi, khamphani goba feme yeo e šomišago sehlopha sa temo bakeng la tšhupaletlotlo goba motsamaiše, mookamedi goba motho yo mongwe wa go tshephega yo a laolago sehlopha sa temo.

Mosepediši wa polase/mookamedi: Motho yo a bontšhago bokgoni bja go laola tshepedišo ya tša temo le go tšea dipheho tše kgolo mabapi le tšhomišo ya mahumo.

Sehlopha sa temo: Sehlopha sa temo se na le polase e tee goba go feta moo, mahumo goba karolo ya naga, go sa šetšwe gore e bapile goba aowa, go šoma ka sehlopha se tee le go dula ka gare ga masepala wa legae o le mong.

Dibjalo tša mašemong: E akaretša dithoro, dipeu tša makhura, dibjalo tša furu le dibjalo tše dingwe tša ka mašemong mohl; leokodi, mmoba le tabako).

Dithoro: E akaratša mabele (a matšhweu le a serolane); korong; mabele; garase, otse le lefela.

Letseno ka moka la temo: E akaretša ditseno tšeo di hwetšwego bakeng la go rekiša ditšweletšwa tša temo, efela ga e akaretše ditseno tšeo di hweditšwego ka ntle ga temo.

Motšweletši wa lelapa (go iphediša): E tlhaloswa e le mohlagiši goba mokgatlo wo o hlagišago kudukudu dišomišwa tša ka lelapeng. Bahlagiši ga ba goba ba ka se ke ba hlaolwa e le bahloki ke masepala wa bona. Ba ka bapetša hlagišo ye e lekanetšego ye nyenyane ye e na go le motšhelo ka ngwaga wa ka fase ga R50 000.

Motšweletši wa lelapa (Hlaselega gabonolo): Mohlagiši goba selo seo se hlagišago kudukudu didirišwa tša ka lelapeng le methopo e nyenyane le tsebo ya go šomiša mmarakeng wo o sekametšego ke tshepedišo ya hlagišo. Legoro le le akaretša malapa a go ba le bana le malapa ao a hlagišago mobung wa setšhaba badudi bao ba ngwadišitšego bjalo ka bahloki goba ba fihlelela ditekanyetšo tša go ngwadiša bjalo ka bahloki le masepala wa bona.households

Motšweletši wa kgwebo ya tekanyo e kgolo : Motho ka bomong goba selo seo se hlagišago le go rekiša dijo tša temo bakeng la go hwetša dipoelo(tswalo). Tše ke difeme tšeo di hlamilwego go hlagišetša mmarakeng bakeng sa go hwetša tswalo ya motšhelo ka ngwaga ya go thoma go tloga ka R10 000 001 go ya go dimilione tše 50 tša diranta

/Diruiwa: E akaretša dikgomo (nama ya kgomo le seruiwa sa go ba le lebese); nku (wulu le diruiwa tša go hloka boya); dikolobe; dipudi (nama, lebese la pudi ya go ba le boya; dipere le nama ya kgogo (dikgogo, kalakune, mapidipidi, dimpšhe le maganse), bj. bj.

Ditšweletšwa tša diruiwa: E akaretša mae; todi ya nose; nama, mmeleke; mokgopa le letlalo.

Mohlagiši yo mogolo: Motho ka bomong goba selo seo se hlagišago le go rekiša dijo tša temo bakeng la go hwetša dipoelo. Tše ke difeme tšeo di hlamilwego go hlagiša bakeng sa mmarakeng bakeng sa go hwetša dipoelo le motšhelo wa ngwaga wa ka godimo ga dimilione tše 50 tša diranta.

Motšweletši yo monyane wa kgwebo: O tlhaloswa bjalo ka motho bomong goba selo seo se hlagišago le go rekiša dijo tša temo bakeng sa go hwetša poelo. Tše ke difeme tšeo di hlamilwego go hlagiša bakeng sa mmarekeng go hwetša tswalo ya motšhelo wa ngwaga ya go thoma ka R1 000 001 go ya go dimilione tše 10 tša diranta gomme ba swanetšwe ke dingwadišo tša VAT.

Phošo yeo e se go mohlala: Phošo yeo e diragalago nakong ya kgoboketša data,e dira gore data e fapane le boleng bja nnete. E ka bolela ka selo sa ntle le boikemišetšo goba phošo ya tshepedišo ya lenaneo gomme go ka ba bothata go di bona mo godimo ga dinyakišišo, mohlala goba dipalo.

Dipeu tša makhura: E akaretša sonopolomo; ditloo; canola le dinawa tša soya.

Motšweletši: Motho ka bomong goba selo seo dirago mešomo ya temo gammogo le molokoloko wa boleng, e kaba ka nako e tletšego efela yo a hwetšago bogolo bja ditseno ba gagwe ka mešomong ye.

Lelokelong la maina la motšweletši: Kgoboketšo ya bahlagiši bao ba ngwadišitšego yeo e hlokometšwego ke kgoro/goba balekane ba diprofense.

Motšweletši yo a ngwadišitšwego: Motšweletši yo a ngwadišitšego ka boithatelo le mmušo, (*Lenaneo la go Ngwadiša la Mohlagiši*) Producer Register System e na le nomoro ya go ngwadiša ye kgethegilego ya motšweletši (PRN).

Motšweletši yo monyenyanane: Motšweletši goba selo seo se tšweletšago (hlagišo ya mathomong, hlagišo ya bobedi le ya boraro) bakeng sa tšhomišo ya lelapa le mmarakeng. Ka gona, temo e dirišwa go kgotsofatša dihloko tša lelapa le go hwetša mothopo wa ditseno. Gantši go na le batho ba baswa bao ba nyakago go ba bahlagiši ba mmarakeng gomme ba hwetše le dipoelo tša ka go fihlelela motšhelo wa ngwaga wa go thoma ka R50 001 go ya go milione e 1 ya diranta ka ngwaga.

Bakamedi: Lekala le ikemetšego, balekane ba ntšhetšopele, mošomo le kgahlego le/goba mekga e amegilego go ya mabapi le tša temo, kabo lefsa ya naga le tlhabollo ya metseselegae.

Basadi: Motho wa mosadi wa morafe ofe goba ofe le nywaga.

Mofsa: Batho ba bafsa bao ba na go le menywaga ya magareng ga 18 le 35.

